

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 26
від 10 березня 2020 року

Про проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму” (реєстр. № 2720 від 13.01.2020), поданий Кабінетом Міністрів України та альтернативний проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму на рівень, не нижчий рівня фактичного прожиткового мінімуму” (реєстр. № 2720-1 від 30.01.2020), поданий народними депутатами України Королевською Н.Ю. та іншими

Комітет з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України розглянув проект Закону реєстр. № 2720 від 13.01.2020р. та альтернативний проект Закону реєстр. № 2720-1 від 30.01.2020 р. та зазначає таке.

У пояснювальній записці до законопроекту реєстр. № 2720 Кабінетом Міністрів України визначено, що метою проекту законодавчого акта є вдосконалення підходів визначення розмірів заробітної плати, зокрема визначення мінімальної заробітної плати та мінімального посадового окладу, а також врегулювання питань плати за надання адміністративних послуг, запровадження розміру штрафної ставки та розрахункової одиниці, що створить можливість для ефективного бюджетного планування та забезпечить передумови для підвищення прожиткового мінімуму до фактичного рівня, що відповідає Цілі 3.3. Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29.09.2019 № 849 та схваленої постановою Верховної Ради України від 04.10.2019 № 188-IX.

Міністерство освіти і науки України у листі від 12 лютого 2020 року зазначає, що внесення змін до статті 61 Закону України “Про освіту”, передбачені даним законопроектом може призвести до порушення права педагогічних і науково-педагогічних працівників через ризик при застосуванні запропонованої норми зменшення рівня заробітної плати. При цьому МОН

України звертає увагу на статтю 22 Конституції України, якою встановлено, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод людини і громадянина.

На виконання Рішенням Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій від 21.02.2020 р., яким було надано доручення Міністерству освіти і науки України та Міністерству соціальної політики України щодо узгодження позицій стосовно законопроекту № 2720:

- **Міністерство соціальної політики України** повідомило, що 02.03.2020 р. проведено узгоджувальну нараду з представниками Міністерства освіти і науки України, на якій прийнято рішення про необхідність передбачення додаткових гарантій, спрямованих на недопущення зменшення мінімального розміру посадового окладу, а саме норми стосовно обов'язкового його підвищення з урахуванням індексу споживчих цін при підготовці законопроекту до другого читання.

Мінсоцполітики також звернуло увагу, що до Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України поданий проект Закону про внесення зміни до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму, реєстр. № 2721 від 13.01.2020 р., розроблений з метою оптимізації механізму застосування розрахункової величини для визначення розмірів посадових окладів окремих категорій працівників.

Проектом № 2721 пропонується установити, що “виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів у законі про Державний бюджет України за поданням Кабінету Міністрів України затверджується мінімальний розмір посадового окладу для таких категорій: для працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери; для працівників державних органів, органів прокуратури, суддів; для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу”.

Тобто питання встановлення мінімального розміру посадового окладу буде вирішуватись Кабінетом Міністрів України (Міністерством фінансів) з урахуванням реальних можливостей Державного бюджету України.

- **Міністерство освіти і науки** зазначає таке.

З метою “позитивного впливу норм законопроекту на рівень заробітних плат працівників бюджетної сфери, у тому числі педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, необхідно у законопроекті передбачити певні запобіжники при щорічному встановленні у законі про Державний бюджет на відповідний рік мінімального розміру посадового окладу, а саме розмір мінімального посадового окладу для відповідної категорії працівників (працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери) має щорічно визначатись з урахуванням індексу інфляції.”

(Враховання зазначеної пропозиції МОН вимагає внесення відповідної зміни до проекту Закону України “Про внесення зміни до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України щодо створення передумов

для підвищення прожиткового мінімуму”, реєстр.№2721, поданий Кабінетом Міністрів України).

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України навело низку зауважень та пропозицій до законопроекту реєстр. № 2720 та рекомендує за результатами розгляду в першому читанні повернути його **суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання** із урахуванням висловлених зауважень та пропозицій.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України зокрема, зауважило, що аналіз положень цього проекту свідчить, що насправді вони (або принаймні переважна їх більшість) не пов'язані зі створенням передумов для підвищення прожиткового мінімуму, що задекларовано законопроектом.

Проект містить велику кількість змін до законодавчих актів різної галузевої належності, які не об'єднані між собою ні якоюсь загальною ідеєю, яка була б покладена в основу законопроекту, ні причинно-наслідковими зв'язками. Загалом неможливо назвати причини, через які така велика кількість різних не пов'язаних між собою положень має бути об'єднана в рамках одного законопроекту.

На думку фахівців ГНЕУ, об'єднання в одному проекті таких різних за своєю природою питань, як визначення розмірів оплати праці та розмірів адміністративних послуг і запровадження штрафної ставки та розрахункової одиниці у Кримінальному кодексі України та Кодексі України про адміністративні правопорушення, виглядає штучним та не відповідає усталеним правилам законодавчої техніки, згідно з якими положення закону (зокрема, й закону про внесення змін) мають регулювати близькі за своєю природою суспільні відносини, бути об'єднаними якоюсь спільною ідеєю (задумом), або ж логічно впливати одне з одного.

Головне науково-експертне управління наголошує, що усі положення проекту, які базуються на застосуванні «розрахункової одиниці» та «штрафної ставки», є непридатними для розгляду і прийняття через їх повну невизначеність.

На порушення законодавчих норм пояснювальна записка до законопроекту не містить обґрунтування доцільності прийняття запропонованих змін та прогнозів щодо соціально-економічних та правових наслідків, які очікуються в результаті реалізації запропонованих змін.

Всупереч вимогам ч. 3 ст. 91 Регламенту Верховної Ради України до законопроекту не додано фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки), хоча очевидно, що прийняття законопроекту призведе до зміни показників бюджету.

Пропозиція передбачити, що «мінімальний оклад (тарифна ставка) або інша мінімальна базова величина в системах оплати праці працівників підприємств, установ та організацій (крім тих, що зазначені у частині шостій цієї статті) визначаються у розмірі, не меншому за 50 відсотків мінімальної заробітної плати, визначеної відповідно до закону» (зміни до статті 6 Закону України “Про

оплату праці” – пп. 1 п. 13 розділу I проекту) не враховує основної вимоги в системі оплати праці, відповідно до якої “мінімальна заробітна плата - це встановлений законом *мінімальний розмір оплати праці* за виконану працівником місячну (годинну) норму праці» (ст. 95 КЗпП). Тобто, мінімальна заробітна плата є *державною соціальною гарантією, обов'язковою* на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників (ст. 95 КЗпП, ст. 3 Закону України “Про оплату праці”). Така вимога ґрунтується на положеннях Конвенції Міжнародної організації праці № 131 “Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються”, ратифікованої Україною 19.10.2005, яка зобов'язує створити систему встановлення мінімальної заробітної плати, яка охоплювала б усі групи найманих працівників.

Чинні вимоги щодо мінімального посадового окладу (тарифної ставки) вже допускають можливість його встановлення у розмірі, у два рази меншому за розмір мінімальної заробітної плати. Однак уже ці положення закону виглядають алогічними, оскільки особа не повинна отримувати заробітну плату нижче встановленого у державі мінімуму, а відтак усі ті працівники, які формально матимуть розмір посадового окладу нижче мінімальної заробітної плати, фактично отримуватимуть за свою роботу (кількість і якість якої може бути різною) однакову оплату у вигляді мінімальної зарплати. Проект не виправляє цієї алогічної ситуації, а, навпаки, закріплює її на майбутнє.

У Законі України “Про оплату праці” закріплені гарантії дотримання прав щодо оплати праці, згідно із якими “суб'єкти організації оплати праці не мають права в односторонньому порядку приймати рішення з питань оплати праці, що *погіршують умови, встановлені законодавством, угодами і колективними договорами*” (ст. 22).

Головне науково-експертне управління зауважує, що мінімальний розмір заробітної плати належить до числа основних державних соціальних гарантій. У свою чергу основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом існування, не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму, встановленого законом (ст. 17 Закону України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”).

Насамкінець Головне управління звертає увагу, що в Україні конституційно визнається і діє принцип верховенства права. Цей принцип застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, згідно з якою “принцип верховенства права зобов'язує державу поважати і застосовувати запроваджені нею закони, створюючи правові й практичні умови для втілення їх в життя”. Аналіз відповідних рішень Європейського суду з прав людини свідчить, що “фінансові можливості державного бюджету” можуть братись до уваги при вирішенні питання про можливе збільшення розміру мінімальної заробітної плати, але зменшення цього розміру у певному календарному році з посиланням на цей чинник було б порушенням згаданого вище принципу верховенства права.

Комітет з питань правової політики дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму (реєстр. № 2720 від 13 січня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України, суперечить положенням Конституції України.

Комітет з питань антикорупційної політики у своєму висновку звертає увагу, що

- запропоновані законопроектом зміни до деяких законодавчих актів не зовсім відповідають його меті та завданням, визначеним у пояснювальній записці,

- зміни до статті 96 Кодексу законів України про працю, відповідно до яких: “Мінімальний посадовий оклад (тарифна ставка) працівників підприємств, установ, закладів та організацій, що фінансуються з бюджету, встановлюється у розмірі, не меншому за мінімальний розмір посадового окладу, встановлений на 1 січня календарного року для відповідних категорій працівників” призведуть до зменшення рівня заробітної плати вчителів;

- існують ризики законодавчого визначення особливих умов оплати праці керівництва і працівників НАБУ, НАЗК, Рахункової палати.

Інститут законодавства Верховної Ради України надіслав пропозиції до законопроекту реєстр. № 2720, у яких, зокрема, зазначено про необхідність доопрацювання окремих норм законопроекту, визначення нових термінів, що вводяться законопроектом, тощо.

Національна академія наук України вважає, що законопроект № 2720 – “це нормативно-правовий акт, який повністю демонтує існуючі основи визначення важливих соціально-трудоових норм в оплаті праці”.

НАН України зазначає, що відмовою від розуміння прожиткового мінімуму (або мінімальної заробітної плати) як мінімального посадового окладу (тарифної ставки) створюються умови для певних негативів, обумовлених неправильним методологічним підходом до вирішення проблеми. Тому зміни “щодо виключення з Кодексу законів про працю України у частині четвертій статті 95 слів “та не може бути нижчим від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб” (п. 1) статті 1 законопроекту і, відповідно, п.1 статті 13) є необґрунтованими і їх доцільно виключити, залишивши діючу норму, згідно якої мінімальна заробітна плата не може бути нижче прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Відповідно до міжнародних правових актів, мінімальна заробітна плата повинна встановлюватися з урахуванням прожиткового мінімуму (Хартія Європейського співтовариства від 9 грудня 1989 р. “Про основні соціальні права трудящих”, Конвенція Міжнародної організації праці від 22 червня 1970 р. N 131 “Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим обліком країн, що розвиваються”, Європейська соціальна хартія Ради Європи (ETS N 163) від 3 травня 1996 р.).

НАН України вважає, що розмір мінімальної заробітної плати має встановлюватися не нижче від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, оскільки у противному разі буде підтримуватися ситуація, коли частина працюючих залишатиметься за межею бідності, а при врівноваженні цих величин мінімальна заробітна плата у повній мірі виконуватиме функцію соціальної гарантії.

Щодо пропозиції встановити два різних базових показника мінімуму в оплаті праці (сьогодні - прожиткового мінімуму): один – для бюджетного сектору, другий – для усіх інших фахівці Національної академія наук зробили висновок, що диференціація у визначенні мінімального посадового окладу (тарифної ставки) для бюджетного і позабюджетного секторів економіки призведе до подальшого розриву рівня заробітних плат працівників. У результаті може посилитись існуюча дискримінація працівників бюджетного сектору.

НАН України звертає увагу, що встановлення розміру мінімального посадового окладу без його жорсткої прив'язки до соціального стандарту чи соціальних гарантій (тобто на рівні прожиткового мінімуму або мінімальної заробітної плати) в тарифних системах оплати праці працівників державного сектору є нормальною практикою в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Визначення ж цього розміру в нашій країні (з її хронічним дефіцитом бюджету і, відповідно, існуючою практикою постійної економії на бюджетниках) несе небезпеку “ручного керування” показником мінімальної величини в оплаті праці та його заниження, оскільки механізм його розрахунку відсутній.

Тому Національна академія вважає доцільним мінімальний посадовий оклад (тарифну ставку) для працівників підприємств, установ і організацій, що фінансуються з державного бюджету, встановлювати за процедурою, аналогічною визначенню мінімальної заробітної плати - за результатами переговорів соціальних партнерів та їхніх пропозицій Кабінету Міністрів України.

Щодо статті 43 даного законопроекту, яка пропонує в абзаці першому частини другої статті 61 Закону України “Про освіту” слова “трьох мінімальних заробітних плат” замінити словами і цифрою “чотирьох розмірів мінімального розміру посадового окладу, встановленого на 1 січня календарного року для відповідної категорії працівників”, НАН України звертає увагу на несистемність змін в оплаті праці освітян та необґрунтованість цього показника. Академія вважає, що такий крок не є бажаним результатом змін в оплаті праці освітян, бо не виправляє численних диспропорцій і архаїзмів в їхній системі оплати. Замість того, щоб побудувати систему оплати праці, мова йде про окремий її елемент, хоча і важливий. Такі позасистемні кроки не матимуть успіху, якщо не реформувати систему у цілому.

Проблема криється не тільки в заробітній платі педагогів і науковців – потрібно вирішення проблем оплати праці для усього бюджетного сектору. Система оплати праці працівників – бюджетників застаріла й давно потребує

змін, на що неодноразово вказували експерти й обговорювали соціальні партнери.

Узагальнюючий висновок НАН України:

- зміст вказаних статей законопроекту не відповідає задекларованому ним удосконаленню підходів визначення розмірів заробітної плати і може призвести до погіршення ситуації в соціально-трудовах відносинах.

- законопроект потребує доопрацювання.

Національна академія правових наук України висловлює зауваження до проекту Закону реєстр. № 2720 та вважає, що законопроект в цілому не відповідає цілі 3.3. Програми діяльності Кабінету Міністрів України (постанова КМУ №849 від 29.09.2020 р.), оскільки вплив запропонованих змін на досягнення поставленої Програмою діяльності мети буде мінімальним.

НАПрН України звертає увагу на відсутність будь-яких обґрунтувань щодо переваг змін, що вносяться, перед вже існуючою системою визначення розмірів заробітної плати.

Щодо альтернативного проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму на рівень, не нижчий рівня фактичного прожиткового мінімуму (реєстр. № 2720-1 від 30.01.2020, н.д. Королевська Н.Ю., Солод Ю.В., Борт В.П. та інші) то ним пропонується розглянути альтернативний підхід до встановлення та затвердження прожиткового мінімуму, зміну підходів до встановлення розмірів посадових окладів, а саме не в залежності від прожиткового мінімуму, а від розміру мінімальної заробітної плати, встановлення обмеження розміру заробітної плати у державному секторі, відновлення справедливості у питанні оплати праці педагогічних працівників.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, проаналізувавши законопроект, зазначає, що окремі його положення за змістом близькі до відповідних положень проекту № 2720.

Альтернативний проект на відміну від проекту № 2720 не містить положень про: визначення штрафів та грошових стягнень за правопорушення з прив'язкою до розрахункової одиниці; про визначення розмірів штрафів з використанням "штрафної ставки"; зміну правового регулювання питань плати за надання адміністративних послуг тощо.

Головне управління, підтримуючи положення проекту, спрямовані на встановлення мінімальної заробітної плати в розмірі, який відповідає реальній вартості життя, зауважує, що проект в цій частині потребує доопрацювання з метою визначення деяких понять/термінів та забезпечення внутрішньої узгодженості його положень. Зокрема, це стосується нового поняття "*прогнозований фактичний розмір*", оскільки за логікою "фактичний" не може бути "прогнозованим".

На центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення законопроектом пропонується покласти обов'язок розрахунку щомісяця

фактичного розміру прожиткового мінімуму та щоквартально прогнозованого на наступний бюджетний період фактичного розміру прожиткового мінімуму. При цьому не розкривається ні зміст поняття “прогнозований фактичний розмір прожиткового мінімуму”, ні механізм його визначення.

ГНЕУ вважає недоцільною пропозицію про дублювання у законах України “Про дошкільну освіту”, “Про позашкільну освіту” положень ст. 61 “Оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників” Закону України “Про освіту”, оскільки остання *поширює свою дію на всю систему освіти в країні без винятків, тобто на всі її складники та рівні.*

У висновку ГНЕУ звертається увага на відсутність належного фінансово-економічного обґрунтування відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та Регламенту Верховної Ради України.

Посилаючись на вимоги статті 116 Конституції України, згідно з якою Кабінет Міністрів України забезпечує проведення політики у сфері праці, Головне управління вважає, що при опрацюванні законопроекту №2720-1 доцільно врахувати відповідний експертний висновок Уряду.

Узагальнюючий **висновок Головного науково-експертного управління:** за результатами розгляду у першому читанні законопроект доцільно повернути на доопрацювання з врахуванням висловлених зауважень та пропозицій.

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 27.02.2019 р. надіслало на електронну пошту скановану копію висновку щодо законопроекту реєстр. № 2720-1, підготовленого для Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів.

Зокрема, Мінекономіки щодо змін стосовно встановлення *розміру мінімальної заробітної плати не нижче від прогнозного фактичного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розрахованого відповідно до статті 5 Закону України “Про прожитковий мінімуму” у цінах грудня попереднього року та*

мінімального посадового окладу, який застосовується при формуванні схеми посадових окладів (тарифних ставок) працівників установ, закладів та організацій, що фінансуються з бюджету, у розмірі, не меншому за мінімальну заробітну плату,

зазначає, що відповідно до статті 6 Закону України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” прожитковий мінімум є базовим державним соціальним стандартом на основі якого визначаються розміри основних державних соціальних гарантій, у тому числі пенсії, соціальної допомоги, мінімальної заробітної плати тощо.

Також Мінекономіки звертає увагу на те, що пунктом 3 Розділу 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України від 06.12.2016 № 1774-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” встановлено, що мінімальна заробітна плата після набрання чинності цим Законом не застосовується як розрахункова величина для визначення посадових окладів, заробітної плати працівників та інших виплат, а з 01.01.2017 як розрахункова

величина застосовується розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановлений на 1 січня календарного року.

Згідно зі статтею 8 Закону України “Про оплату праці” умови розміру оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з бюджету, визначаються Кабінетом Міністрів України.

На сьогодні близько 2,5 млн працівників бюджетної сфери оплачуються за нормами постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 “Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери” (зі змінами). Згідно з чинним законодавством із 01.01.2017 посадові оклади (тарифні ставки) працівників розраховуються виходячи з посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1-го тарифного розряду Єдиної тарифної сітки (далі – ЄТС), визначеного на рівні прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня календарного року.

Мінекономіки зазначає, що за умови прирівняння посадового окладу працівника 1-го тарифного розряду ЄТС до розміру мінімальної заробітної плати фонд оплати праці працівників бюджетної сфери потребуватиме збільшення більше ніж у два рази.

Щодо змін до статті 22 Закону України “Про позашкільну освіту” і статті 30 Закону України “Про дошкільну освіту” в частині поширення передбачених Законом України “Про освіту” положень щодо підвищення умов оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників на педагогічних працівників закладів дошкільної і позашкільної освіти Міністерство звертає увагу, що порядок встановлення, умови та розміри оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників, регулює Закон України “Про освіту”. Законами України “Про дошкільну освіту” та “Про позашкільну освіту” визначаються правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної та позашкільної освіти.

Тому Міністерство вважає недоцільним дублювання в них загальних для всієї галузі освіти норм, які визначені Законом України „Про освіту”.

Недоцільним Мінекономіки вважає внесення зміни в підпункт 1 пункту 6 розділу XII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про освіту” в частині забезпечення застосування статті 61 Закону та встановлення мінімального посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії у розмірі трьох мінімальних заробітних плат. Адже згідно з чинним законодавством з 01.01.2017 мінімальна заробітна плата не застосовується як розрахункова величина для визначення посадових окладів та заробітної плати працівників, а застосовується прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на 1 січня календарного року.

У підсумку Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України не підтримує законопроект реєстр. №2720-1.

Міністерство освіти і науки України так само не вважає необхідним дублювання положень щодо оплати праці педагогічних і науково-педагогічних

працівників всіх закладів освіти, у тому числі і закладів дошкільної та позашкільної освіти, передбачених статтею 61 Закону України “Про освіту”, у законах України “Про дошкільну освіту” та “Про позашкільну освіту”.

Міністерство освіти і науки України не підтримує пропозиції законопроекту щодо відмови від поетапного (до 2023 року) збільшення посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії (пп.1. п.6 розділу XII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про освіту”).

Прийняття цього положення призведе до необхідності збільшення видатків з державного та місцевих бюджетів до 250 млрд. гривень. При цьому у пояснювальній записці до законопроекту не визначено джерел покриття таких видатків.

Додатково Міністерство інформує, що відповідно до пункту 5 Протоколу № 17 засідання Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2019 року рішенням Уряду надано доручення МОН, Мінфіну, Мінсоцполітики, Мінекономіки підготувати і подати в установленому порядку до 15 квітня 2020 року Кабінетові Міністрів узгоджені позиції щодо внесення змін до законів України “Про дошкільну освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, “Про професійну (професійно-технічну) освіту”, “Про вищу освіту” стосовно системи оплати праці педагогічних, науково-педагогічних працівників.

На виконання цього доручення МОН готує пропозиції щодо системи оплати праці педагогічних, науково-педагогічних працівників, які будуть надані Верховній Раді України в установленому законодавством порядку.

Національна академія наук України вважає, що головною позитивною тезою законопроекту 2720-1 є положення, яким передбачається введення у Закон України “Про прожитковий мінімум” норми про те, що “прожитковий мінімум на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення, який щороку затверджується Верховною Радою України в законі про Державний бюджет України на відповідний рік, не може бути меншим за прогнозований фактичний розмір прожиткового мінімуму” (абзац другий п.2). статті 2).

НАН України підтримує пропозицію про встановлення розміру мінімальної заробітної плати на рівні, не нижчому за прожитковий мінімум. Адже у протилежному разі буде підтримуватися ситуація, коли частина працюючих залишатиметься за межею бідності.

Щодо пропозицій п. 1) частини 5 законопроекту щодо забезпечення реалізації положення частини другої статті 61 Закону України “Про освіту” шляхом збільшення посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії до розміру трьох мінімальних заробітних плат і затвердження відповідних схем посадових окладів (ставок заробітної плати) Національна академія відзначає, що відповідно можна очікувати зростання мінімальних заробітних плат та пенсій.

За висновком НАН України запропонований у законопроекті підхід до забезпечення зростання заробітних плат “потребуватиме чималих коштів”.

Проте автори не надали відповідних розрахунків щодо джерел покриття відповідних видатків.

НАН України надала інформацію щодо посадових окладів педагогічних працівників (розрахунки проводились на базі мінімальної заробітної плати, встановленої на 2020 рік (4723 грн.) та новел законопроекту):

Тарифна сітка оплати праці (орієнтовна) працівників освіти*

Тарифний розряд	Посадовий оклад(тарифна ставка) грн.)		Посади педагогічних працівників
	пропонований	діючий	
1	4723	2102	
2	5195	2291	
3	5715	2480	
4	6287	2670	
5	6915	2859	Помічник вихователя
6	7607	3048	
7	8367	3237	
8	14169	3792	
9	15586	4000	
10	17144	4209	Вчителі (всіх спеціальностей), викладачі, вихователі, вихователі-методисти, логопеди, завідувач логопедичного пункту, майстер виробничого навчання, педагог з професійного навчання, методист, практичний психолог, педагог-організатор, концертмейстер
11	18859	4555	
12	20745	4902	
13	22819	5249	
14	25101	5596	
15	27611	5965	Директори (начальники, завідувачі): загальноосвітніх, професійно-технічних, міжшкільних закладів усіх типів і найменувань, училищ, технікумів і коледжів (в тому числі у структурі університетів, академій та інститутів), їх філій
16	30373	6452	
17	33410	6937	
18	36751	7422	
19	40426	7908	Викладачі вищів
20	44468	8416	
21	48915	8902	
22	53807	9387	Керівник Вищого навчального закладу III та IV рівня акредитації
23	59187	9874	
24	65106	10082	

25	71617	10428	
----	-------	-------	--

Тарифна сітка для працівників бюджетного сектору налічує 25 тарифних розряди. З 8-го тарифного розряду (найнижчий кваліфікаційний розряд педагогічного працівника) застосовується пропозиція щодо трьох мінімальних заробітних плат. Коефіцієнт підвищення окладу - 10 відсотків для кожного розряду.

Заробітна плата вчителя за законопроектом може зрости майже у 4,5 рази і досягти, враховуючи обсяг педагогічного навантаження і розміри встановлених надбавок і доплат, 50 тис грн. При цьому відкритими залишаються питання врегулювання розмірів зарплат інших працівників в різних секторах, що не сприятиме справедливості оплати праці в країні в цілому.

НАН України зауважує, що підвищуючи рівень прожиткового мінімуму – до фактичного його розміру (більше, ніж у 2 рази), і водночас забезпечуючи на тому ж рівні мінімальну заробітну плату, слід врахувати, що вже цей крок гарантує чимале підвищення посадових окладів і тарифних ставок працівників усіх секторів економіки. Тому недоцільно пропонувати ще й додаткове підвищення для педагогів (три мінімальні заробітні плати як базу для розрахунку їх посадових окладів).

Законопроект містить низку статей, що прямо не стосуються створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму.

При цьому НАН України звертає увагу на те, що вирішення проблем заробітних плат освітян неможливе без реформування системи оплати праці в бюджетному секторі в цілому, навіть при впровадженні галузевого принципу оплати праці в цьому секторі. Окремі рішення, не пов'язані з комплексним вдосконаленням існуючої системи оплати праці, не матимуть належного ефекту, а призведуть до нових перекосів у заробітних платах і негативів у соціально-трудових відносинах.

Висновок Національної академії наук України – з метою досягнення позитивного результату у питанні створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму, законопроект № 2720-1 доцільно доопрацювати з урахуванням позитивних новел законопроекту реєстр. № 2720.

Національна академія правових наук України відзначає позитивні новели проекту Закону, яким пропонується підвищення соціальних стандартів шляхом зміни підходів до визначення розміру прожиткового мінімуму та наближення його розміру до реальних потреб. Законопроектом № 2720-1, пропонується зміна підходів до встановлення розмірів посадових окладів, а саме не в залежності від прожиткового мінімуму, а від розміру мінімальної заробітної плати, встановлення обмеження розміру заробітної плати у державному секторі, відновлення справедливості у питанні оплати праці педагогічних працівників.

У висновку фахівців НАПрН України звертається увага на те, що під час практичної реалізації нового Закону України “Про освіту” виявилися ряд прорахунків, що були закладені в проекті зазначеного закону та в зв'язку з чим виникла необхідність “вправлення помилок” - уточнення деяких положень цього

Закону, зокрема необхідно узгодити положення Закону України “Про освіту” щодо розміру посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії та набрання чинності цієї норми (йдеться про положення Прикінцевих та перехідних положень (розділ XII) та норм статті 61 Закону). Таким чином, передбачено одночасну дію різних вимог щодо одного об’єкта регулювання.

Позитивно вважає пропозицію законопроекту, якою усувається колізію, що наявна між різними положенням Закону України “Про освіту” (узгодження положень Закону України “Про освіту” щодо розміру посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії та набрання чинності цієї норми (норм Прикінцевих та перехідних положень (розділ XII) та норм статті 61 Закону).

Академія правових наук зазначає, що зміна підходу до визначення розміру посадових окладів в залежності не від прожиткового мінімуму, а від розміру мінімальної заробітної плати потребує додаткового обґрунтування та обрахунку, тому що запропоновані в проекті зміни призведуть до дуже істотних змін видаткової частини бюджету. Зазначений законопроект не пропонує таких джерел, тому така пропозиція є необґрунтованою.

Популістською та необґрунтованою НАПрН України вважає пропозицію законопроекту щодо обмеження 10 розмірами мінімальної заробітної плати рівня заробітної плати (враховуючи будь-які надбавки, премії, заохочувальні виплати) посадовців високих рангів - народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, першого заступника міністра, заступників міністра, керівників та заступників керівників державних органів та інших.

Узагальнюючий висновок Національної академії правових наук України: проект Закону № 2720-1 є несистемним, а зміни що пропонуються - фрагментарними,

пропозиція щодо усунення колізії в Законі України “Про освіту” є конструктивною та необхідною, хоча окремо потребує обґрунтування обрання базового показника, який ляже в основу обрахунку розміру ставки,

інші пропозиції законопроекту є необґрунтованими, а деякі - популістськими.

Інститут законодавства Верховної Ради України надіслав зауваження до законопроекту реєстр. № 2720-1 та вважає, що низка його положень вимагає доопрацювання.

Зважаючи на викладене вище, підкомітет з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій від 03.03.2020 р. підтримав відповідний проект рішення Комітету.

Заслухавши інформацію ініціаторів законопроектів, заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій

Колебошина С.В. та обговоривши це питання, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **в и р і ш и в:**

1. Відповідно до пункту третього частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму” (реєстр. № 2720 від 13.01.2020), поданий Кабінетом Міністрів України, за результатами розгляду в першому читанні повернути суб’єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Альтернативний проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо створення передумов для підвищення прожиткового мінімуму на рівень, не нижчий рівня фактичного прожиткового мінімуму” (реєстр. № 2720-1 від 30.01.2020), поданий народними депутатами України Королевською Н.Ю. та іншими, за результатами розгляду в першому читанні повернути суб’єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

3. Направити це Рішення Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів.

4. Контроль за виконанням цього Рішення Комітету покласти на Голову Комітету С.В. Бабака.

Голова Комітету

С.В. Бабак